

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Олександр Сідина**, 1988 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2011 році Національний університет державної податкової служби України за спеціальністю «Фінанси», виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «18» травня 2026 року № 63-о, у складі:

Голови разової спеціалізованої
вченої ради:

Тетяна Новальська, доктор історичних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв.

Рецензентів:

Надія Бачинська, кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв;

Олена Каракоз, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю Київського національного університету культури і мистецтв.

Офіційних опонентів:

Вікторія Добровольська, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри артменеджменту та інформаційних технологій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв;

Наталія Вовк, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»,

на засіданні «03» липня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» **Олександрю Сідині** на підставі публічного захисту дисертації «Конвергенція віртуального та фізичного просторів у контексті цифрової трансформації публічних бібліотек» за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Дисертацію виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: **Ігор Печеранський**, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри тележурналістики та майстерності актора.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами). У дисертації *вперше*:

- розглянуто конвергенцію фізичного та віртуального просторів публічної бібліотеки як синергетичний трикомпонентний процес, що охоплює стратегічну метавалюцію (перехід від операційної ефективності до створення цінності через співтворчість), спатіально-організаційну трансформацію (від статичних сховищ до динамічних платформ) та технологічний розвиток інфраструктури (впровадження IoT, VR/AR, ШІ як базису адаптивного сервісу);

- розроблено інтегративну модель публічної бібліотеки як резильєнтного хабу, що ґрунтується на конвергенції фізичного та віртуального просторів, адаптовану до умов війни, кризи та післявоєнної відбудови в Україні;

- запропоновано систему критеріїв й показників для оцінки ефективності конвергенції просторів у чотирьох вимірах (технологічному, економічному, соціальному, культурно-освітньому), що дозволяє перейти від фрагментарних оцінок до обґрунтованого стратегічного управління;

- концептуалізовано модель «фігітальної» бібліотеки в Метавсесвіті та визначено п'ять інтегративних стратегій її реалізації («екосистемної взаємодії», «розширеного контенту», «імерсивного середовища», «гібридного супроводу», «відкритої архітектури»);

- виявлено та систематизовано специфічні виклики просторової конвергенції в українському контексті, зокрема структурні та регіональні диспропорції, посилені війною, що дозволило сформулювати адаптивні

рекомендації щодо їх подолання;

- визначено конвергенцію як синергетичний трикомпонентний процес (стратегічна метаявалюція, спатіально-організаційна трансформація, технологічний розвиток інфраструктури) та розкрито її взаємозв'язки з формуванням соціального капіталу громади.

уточнено та доповнено:

- зміст понять «конвергенція бібліотечних просторів» (як полівимірний синергетичний процес), «фігітальна бібліотека» (як органічний синтез фізичного та цифрового просторів у єдиний континуум) та «цифровий близнюк» (як динамічна віртуальна модель, синхронізована з фізичним простором у реальному часі)»;

- існуючі періодизації цифрової трансформації публічних бібліотек шляхом виокремлення трансформаційного етапу гібридизації (2010-ті – донині), який деталізовано через призму зміни бізнес-моделі (перехід від пасивного сховища до платформи співтворчості) та ролі користувача (від споживача до просьюмера);

- перелік ключових технологій-драйверів конвергенції технологіями цифрової доступності, зокрема: програми екранного доступу (JAWS, NVDA), інструменти перетворення тексту на мовлення (TTS), адаптивні вебінтерфейси (відповідно до WCAG), що забезпечує безбар'єрний та інклюзивний доступ до ресурсів для всіх категорій користувачів;

набули подальшого розвитку:

- адаптація концепції «цифрового близнюка» до бібліотечної специфіки як динамічної моделі, що інтегрує дані з IoT-датчиків, систем управління фондами (RFID, ABIC) та користувацьких взаємодій, забезпечуючи замкнутий цикл предиктивного управління ресурсами, персоналізованого досвіду та віддаленої присутності;

- підходи до оцінки суспільної цінності публічної бібліотеки, вдосконалені шляхом інтеграції чотиривимірної системи критеріїв (технологічного, економічного, соціального, культурно-освітнього), що забезпечує аргументовану звітність та обґрунтування ресурсних витрат;

- інструментарій стратегічного планування розвитку публічних бібліотек України на базі конвергентного простору, представлений узагальненими рекомендаціями за сімома напрямками трансформації.

Здобувач має 8 наукових праць, з яких: 3 статті видані у наукових фахових виданнях України, 5 – у збірниках матеріалів наукових конференцій:

1. Сідина О. Мультивимірна модель бібліотечного простору в епоху конвергенції: зарубіжний науковий дискурс. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. Вип. 14. С. 44–54.

DOI <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318307>

2. Сідина О. Фігівальний простір як інструмент розвитку та антикризового управління сучасною бібліотекою. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2025. Вип. 16. С. 162–173.

DOI <https://doi.org/10.31866/2616-7654.16.2025.348117>

3. Сідина О. Гібридний бібліотечний простір у Метавсесвіті: стратегії інтеграції фізичних та цифрових сервісів. *Цифрова платформа: інформаційні технології в соціокультурній сфері*. 2025. Том 8. № 2. С. 415–429.

DOI <https://doi.org/10.31866/2617-796X.8.2.2025.347942>

4. Сідина О. М. «Просторова грамотність» у роботі працівника бібліотечно-інформаційної галузі на сучасному етапі. *Проблеми та перспективи реалізації та впровадження міждисциплінарних наукових досягнень*: зб. наук. пр. з матер. ІХ Міжнар. наук. конф., м. Луцьк, 13 черв., 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 264–267.

5. Сідина О. До питання ревіталізації функції бібліотечного простору в цифрову епоху. *Теорія модернізації в контексті сучасної світової науки*: зб. наук. пр. з матер. V Міжнар. наук. конф., м. Дніпро, 27 червня, 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 138–141.

6. Сідина О. М. Технологія «цифрові двійники» як умова розвитку публічних бібліотек у ХХІ столітті. *New Horizons in Research and Development: Proceedings of the International Scientific Conference*, July 24, 2025. Rotterdam, Netherlands : Bookmundo, 2025. Р. 42–45.

7. Сідина О. М. Теорія «бібліотека як платформа» як методологічна основа дослідження бібліотечного простору. *Наукові відкриття та фундаментальні наукові дослідження: світовий досвід*: зб. наук. пр. з матер. VII Міжнар. наук. конф., м. Житомир, 24 жовтня, 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 261–264.

8. Сідина О. Роль сучасних цифрових технологій у створенні безбар'єрного бібліотечного середовища. *Актуальні проблеми філософії науки, техніки, архітектури*: зб. наук. пр. з матер. V Міжнар. наук.-пр. конф., м. Київ, 07–08 листопада, 2025 року. Київ: КНУБА, 2025. С. 266–268.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Тетяна Новальська, доктор історичних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю. Оцінка позитивна, без

зауважень.

Надія Бачинська, кандидат педагогічних наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. *Недостатнє врахування соціально-демографічних розрізів у дослідженні конвергенції.* Автор ґрунтовно аналізує технологічні та організаційні аспекти конвергенції, однак поза увагою залишається специфіка взаємодії з різними віковими та соціальними групами користувачів. Зокрема, не досліджено, як саме «фігітальний досвід» сприймається людьми похилого віку (які часто мають нижчий рівень цифрової грамотності) або дітьми (які є найбільш чутливими до імерсивних технологій). Врахування цих когортних відмінностей могло б суттєво збагатити пропоновану модель резильєнтного хабу, зробивши її більш інклюзивною та адресною.

2. *Слабо розкриті проблеми кібербезпеки та захисту персональних даних у контексті широкого впровадження IoT та цифрових двійників.* Автор згадує про необхідність забезпечення безпеки даних (зокрема, у стратегії «відкритої архітектури»), однак не пропонує конкретних організаційно-правових механізмів їх реалізації в українських реаліях. Які саме зміни до нормативно-правової бази (Закон «Про захист персональних даних», внутрішні регламенти бібліотек) є необхідними для легітимізації збору та аналізу даних про поведінку користувачів у гібридному просторі? Це питання набуває особливої гостроти в умовах воєнних загроз, коли бібліотеки можуть стати ціллю для кібератак.

3. *Бажаним було б більш детальне порівняння ефективності різних моделей організації простору за єдиною кількісною методикою.* Хоча автор розробив оригінальну систему критеріїв оцінки конвергенції (Додатки В, Г), у тексті дисертації ця система застосована переважно до українських бібліотек. Поширення цього інструментарію на зарубіжні кейси (Oodi, Dokk1, китайські цифрові бібліотеки) дозволило б підтвердити універсальність запропонованих критеріїв, а також отримати кількісні орієнтири («бенчмарки») для українських бібліотек, що прагнуть досягти світового рівня гібридизації.

Олена Каракоз, кандидат історичних наук, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри інформаційної діяльності та зв'язків з громадськістю. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. *Недостатня увага до зворотного потенційно негативного впливу цифрової конвергенції на традиційні функції бібліотеки.* Автор переконливо доводить переваги гібридизації та фігіталізації, однак поза критичним аналізом залишаються ризики, пов'язані з надмірною технологізацією.

Наприклад, чи не призведе акцент на створенні «імерсивних середовищ» та VR/AR-зон до витіснення традиційного читання як глибокої когнітивної практики? Чи не втрачає бібліотека унікальну «ауру тиші» та зосередженості, перетворюючись на ще один гамірний публічний простір? У роботі бракує рефлексії щодо того, як зберегти баланс між інноваційністю та збереженням класичних бібліотечних цінностей.

2. *Нечітке розмежування між запропонованою моделлю резильєнтного хабу та вже існуючими концепціями («бібліотека-платформа», данська модель «чотирьох просторів»)*. Дисертант пропонує власну інтегративну модель, однак її відмінність від попередніх розробок (зокрема, Jochumsen, Rasmussen, Skot-Hansen, 2012) не завжди є очевидною. Чи є «резильєнтність» у запропонованому авторському тлумаченні принципово новою якістю, чи це радше актуалізація та адаптація вже відомих підходів до українських реалій війни? Бажаним було б чіткіше позиціонування власного внеску у вигляді порівняльної таблиці з основними світовими моделями.

3. *Слабке врахування людського фактору в контексті зміни організаційної культури*. Хоча автор приділяє увагу необхідності підвищення цифрових компетенцій персоналу (стратегія «гібридного супроводу»), поза аналізом залишаються глибинні культурні та психологічні бар'єри, які виникають у колективах бібліотек у процесі конвергенції. Як долати опір змінам з боку бібліотекарів «старої школи», які сприймають цифровізацію як загрозу своїй професійній ідентичності? Які конкретні методи внутрішньої комунікації (коучінг, фасилітаційні сесії, програми ментального наставництва) можуть бути ефективними? Ці питання мають критичне значення для успішної імплементації моделі, але в дисертації вони лише побіжно згадуються.

Вікторія Добровольська, доктор наук із соціальних комунікацій, професор, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, завідувач кафедри артменеджменту та інформаційних технологій. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Відсутність глибокого аналізу готовності різних категорій користувачів до сприйняття конвергентних сервісів. Автор слушно наголошує на необхідності подолання цифрового розриву, однак не пропонує диференційованого аналізу того, як різні вікові, освітні та соціальні групи (наприклад, люди похилого віку, мешканці віддалених сільських територій, особи з низьким рівнем цифрової грамотності) фактично взаємодіють із гібридними сервісами. Чи є «фігітальний досвід» однаково зрозумілим і прийнятним для всіх? Які додаткові бар'єри (психологічні, когнітивні,

фінансові) існують для різних груп? Відповіді на ці питання дозволили б зробити пропоновану модель більш інклюзивною та адресною.

2. Недостатня увага до проблем інтелектуальної власності та авторського права при оцифруванні фондів та створенні цифрових двійників. Автор детально описує технологічні можливості оцифрування унікальних колекцій та створення віртуальних експозицій, однак поза межами аналізу залишаються складні правові аспекти цього процесу. Як узгоджується масштабне оцифрування фондів (особливо видань, що охороняються авторським правом) із чинним законодавством України? Які ліцензійні моделі (Creative Commons, відкриті ліцензії) є найбільш прийнятними для публічних бібліотек? Без вирішення цих питань практична реалізація конвергенції може наразитися на серйозні юридичні перешкоди.

3. Відсутність порівняльного аналізу вартості впровадження різних технологічних рішень для бібліотек різних типів. Автор пропонує широкий спектр технологій – від базових RFID-систем до VR/AR-лаунчів та 3D-принтерів. Однак у роботі бракує орієнтовних розрахунків вартості впровадження та обслуговування цих рішень для різних типів бібліотек (обласних, міських, сільських). Який мінімальний бюджет необхідний для досягнення базового рівня конвергенції? Які технології є найбільш «економічно ефективними» з точки зору співвідношення вартість/вплив на користувача? Це ускладнює практичне застосування рекомендацій для бібліотек з обмеженим фінансуванням.

4. Слабке висвітлення механізмів залучення громади до співтворення контенту в умовах низької цифрової активності старшого покоління. Автор наголошує на важливості «співтворення контенту» та «community management» як складових конвергентного ядра, однак не пропонує конкретних методик залучення маломотивованих або пасивних груп користувачів. Як стимулювати літніх людей до участі у створенні цифрових краєзнавчих архівів? Які форми «м'якого» залучення (гейміфікація, публічне визнання, соціальні заохочення) є найбільш ефективними в українському контексті?

Наталія Вовк, кандидат історичних наук, доцент, Національний університет «Львівська політехніка», доцент кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Автор детально описує стратегії «фігівальної» бібліотеки в Метавсесвіті, однак варто було б більше уваги приділити питанню фізичної доступності необхідного дороговартісного обладнання (VR-гарнітур) для невеликих бібліотек в умовах обмеженого фінансування, про яке згадують самі респонденти опитування (с. 171).

2. У моделі «резильєнтного хабу» (с. 177) автор вводить поняття «конвергентного ядра», яке синхронізує сервіси. Доцільно було б детальніше розкрити механізми стимулювання бібліотечних працівників до опанування нових ролей (навігатора, фасилітатора) в межах цієї моделі.

Результати відкритого голосування:

«За» п'ять членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Олександрю Сідині** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Тетяна НОВАЛЬСЬКА